

Тетяна БЛОБРОВКО
Любов БОРИСОВА
Валентина ПАНЧЕНКО
м. Переяслав – Хмельницький

Організація стажистської практики майбутніх керівників закладів освіти в контексті вимог Болонської конвенції

Автори статті розкривають проблеми підготовки, завдання, організації, хід стажистської практики магістрантів відділення післядипломної освіти Переяслав – Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г.Сковороди. Оскільки метою сучасної освіти є всебічний розвиток особистості та найвищої цінності суспільства – розвиток її розумових і фізичних здібностей, а вимога сьогодення – це спеціаліст зі знанням свого фаху, ерудований, комунікативний, автори розглядають організацію стажистської практики для магістрів зі спеціальності «Управління навчальним закладом» у цьому контексті.

Ще у середині позаминого століття К.Д.Ушинський закликав співвітчизників зрозуміти очевидну для нього річ: саме облаштування освіти, а не судова, чи земельна реформа, є найміцнішим фундаментом суспільства.

Реформування освіти в Україні є складовою процесу адаптації національної освітньої системи до змін, що відбуваються останні двадцять років у європейських країнах і пов'язані з визнанням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу. Відтак, питання забезпечення рівного доступу не просто до освіти, а саме до якісної освіти є ключовим для розвитку не тільки освітньої галузі, а й суспільства.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття відзначений в Україні прискоренням розвитку сектору вищої освіти: кількість студентів наблизилася до показників провідних країн Західної Європи – Німеччини, Великобританії; значно зросла кількість молоді, яка після закінчення середньої школи вступає до вищих навчальних закладів (ВНЗ).

Головною метою навчання у ХХІ столітті стає всебічний розвиток людської особистості як рівновеликої цінності. Демократичне спрямування навчання дає людині можливість підготуватися до життя в швидкоплинних змінюваних умовах соціокультурного життя і професійної діяльності.

Звідси – значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, до засвоєння знань, самостійності у прийнятті рішень, критичності та культурі мислення, розвитку інформаційних та соціальних навичок. До таких підходів спонукає головна педагогічна ідея сучасності – освіта впродовж життя.

На практиці це означає, що заплановано підвищувати освітній рівень суспільства, забезпечувати високу якість освіти та професійну мобільність випускників ВНЗ на ринку праці. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти в Україні в ХХІ столітті такі завдання реалізуються в умовах значної інтенсифікації європейських інтеграційних процесів.

Один з найважливіших кроків у цьому напрямі – підписання у 1999 р. членами ЄС та іншими державами Болонської декларації про утворення Європейського простору вищої освіти. Цим був розпочатий “Болонський процес” прискореного розвитку університетського рівня вищої освіти. У зв’язку зі вступом 19 травня 2005 року України до Болонського процесу вітчизняна вища школа має розвиватися із урахуванням його вимог.

Вивчення європейської й національної вищої освіти під кутом зору інтенсифікації Болонського процесу є актуальним.

Завдяки досягненням останніх декількох років освітні процеси, що відбуваються в Європі, набули більш конкретного характеру, що відповідає сучасним реаліям розвитку країн Європейської спілки та її громадян. Отже, на нашу думку, зростає розуміння все більшої частини політичного й академічного світу в потребі встановлення якісно тісних зв’язків у цілій Європі, яка розвивається, у формуванні й зміцненні її інтелектуального, культурного, соціального й науково-технологічного потенціалу.

“Європа знань” тепер уже широко визнана як незамінний чинник соціального й гуманітарного розвитку, а також як необхідний компонент об’єднання та збагачення європейської людності.

Важливість освіти й освітнього співробітництва в розвитку й зміцненні стійких, мирних і демократичних суспільств є універсальною і підтверджується як позачергова, особливо у зв’язку із ситуацією в Південно – Східній Європі.

Сорбонська декларація від 25 травня 1998 року, що була ініційована цими міркуваннями, визначила центральну роль університетів у розвитку європейських культурних цінностей. Вона обґрунтувала створення Зони європейської вищої освіти як основного шляху розвитку мобільності громадян із можливістю їхнього працевлаштування для загального розвитку континенту.

Багато європейських країн погодилося з цілями, викладеними в декларації, підписали її або загалом схвалили. Спрямованість реформ декількох систем вищої освіти, розпочатих у цей час в Європі, довела, що багато урядів має наміри діяти саме в цьому напрямку.

Європейські вищі навчальні заклади, наслідуючи фундаментальні принципи, сформульовані в університетській хартії “Magna Charta Universitatum”, прийнятий в Болоньї 1988 року, сприйняли заклик у тій частині, що їх стосується, і почали відігравати головну роль у побудові Зони європейської вищої освіти. Це має неабияке значення, оскільки незалежність і автономія університетів дають впевненість у тому, що системи вищої освіти і наукових досліджень будуть безупинно адаптуватися до нових потреб, до запитів суспільства і до необхідності розвитку наукових знань.

Магістранти Переяслав – Хмельницького ДПУ імені Г.С.Сковороди зі спеціальності 8.000009 – “Управління навчальним закладом”, яка готує перспективних керівників освітніх закладів усіх форм власності, проходять стажистську практику за місцем їхньої основної роботи. Адже сучасний ринок праці вимагає від керівників-управлінців знання свого фаху, ерудованості, комунікативності.

Визначальним фактором самовиховання людини є практика. Практика, як основа родової сутності людини, стає основою її практичного розуму, яка змушує розповсюджувати це мислення про світ, як об’єктивне, так і суб’єктивне коло свого

існування й перетворювати результати цього мислення в органічну складову частину свого власного існування (тобто свого власного розвитку), який може реально розгортатися лише в цій постійній взаємодії з “сукупністю постійних відносин”.

Практика, як основа людського буття, займає головне місце в марксовому матеріалізмі. Практика є первинною основою суспільного буття, все інше є вторинним. Сказане про первинність практики, підтверджується наявними визначеннями, в яких ідея первинності закладена у наявній формі, зокрема:

Практика – це сукупна діяльність людства по перетворенню природи, формуванню суспільних відносин, взаємозв’язку та взаємодії всіх людей.

Практика є об’єктивованою в змінах речей суб’єктивністю..., вона залежить від тих можливостей суб’єкта, які він має на кожний проміжок часу.

Практика з її суб’єктивністю є первинною і щодо перетворення природи, і щодо суспільства. Недаремно ж в одному з найбільш зважених її визначень саме і акцентується те, що практика є чуттєво-предметна форма життєдіяльності суспільно розвиненої людини, це форма, яка має свій зміст освоєння природних або соціальних сил, і які виражають специфіку людського ставлення до світу та спосіб буття людини у світі.

Місце практики та її структура в марксистській традиції пов’язується з практичним розумом і творчістю. Основними структурними моментами практики, якими не може не корелюватись структура практичного розуму, є предмет, мета, засіб, сам процес діяльності та результат.

Невід’ємною складовою навчального процесу під час підготовки магістрів є стажистська практика, яка проводиться на відповідних базах практики. При проходженні такої практики студенти мають змогу поглибити і систематизувати теоретичні знання, уміння і навички з управління навчальними закладами різних типів та підготуватися до виконання функцій керівника освітнього закладу, а також навчитися вести документації відповідного навчально-виховного закладу; готувати проект документів з проведення атестації педагогічних працівників. У ході практики стажисти ознайомлюються з методичною роботою відповідного закладу освіти, зокрема й з організацією, вивчення та впровадженням новітніх технологій.

Під час проходження практики магістранти виконують ряд завдань, серед них – опрацювання законодавчих документів; вивчення функцій керівника закладу освіти: регулювання, планування, контроль, організація, передбачення, аналіз, координація; формування вміння застосовувати теоретичні знання, набуті під час навчання в магістратурі, в конкретній практичній роботі; вивчення досвіду роботи керівника навчально-виховного закладу; засвоєння методів роботи керівника закладу освіти і застосування їх у практичній роботі; набуття практичних навичок, необхідних для управлінської діяльності та вдосконалення навичок роботи з педагогічним, учнівським, студентським колективами.

Стажистську практику студенти можуть проходити на базі дошкільних навчально-виховних закладів; середніх загальноосвітніх шкіл I – III ступенів; гімназій; коледжів; професійно-технічних навчальних закладів; міських, районних відділів освіти; обласних управлінь освітою; вищих навчальних закладах I – IV рівнів акредитації; позашкільних установах.

База практики визначається відповідно до затвердженої теми магістерської роботи.

Безпосереднє керівництво стажуванням магістрантів здійснюють викладачі з науковими ступенями і стажем роботи у ВНЗ не менше 3-х років. Термін стажування – 2 тижні.

Організаційне керівництво практикою здійснює факультетський керівник. Він визначає бази практики, розподіляє магістрантів на місця практики. Готує проект наказу по університету про направлення магістрантів для проходження педагогічної практики. Факультетський керівник перед початком практики повинен перевірити підготовленість бази практики та забезпечити практикантів, методистів і керівництво базових установ необхідною документацією (направленням, програмами, робочими програмами, індивідуальними завданнями, методичними рекомендаціями тощо).

Також в обов'язки факультетського керівника входить укладання трудових угод з адміністрацією шкіл, їх інструктаж. Керівник практики організовує і проводить настановчі та підсумкові конференції, проводить інструктаж магістрантів із техніки безпеки. У складі комісії бере участь у підведенні підсумків практики та оцінюванні її результатів, також складає загально факультетський звіт за підсумками практики.

Безпосереднє керівництво стажуванням магістрантів здійснюється викладачами (методистами) університету. В його обов'язки входить участь у настановчій та підсумковій конференціях, затвердження індивідуальних планів роботи практикантів, контроль за відвідуванням практики та за виконанням індивідуальних планів роботи магістрантів. По закінченню практики аналізує документацію, що подається магістрантами, складає звіт за підсумками практики, подає його факультетському керівнику. Під час проведення заліку з практики бере участь в оцінюванні її результатів.

Для проходження стажистської практики університет направляє магістрантів в заклади, з якими укладено договір щодо проходження стажистської практики магістрантами. Крім того, базою практики може бути заклад, в якому магістрант уже працює. У цьому разі магістрант повинен подати на відділення післядипломної освіти лист щодо забезпечення практиканта необхідними матеріалами для виконання усіх завдань, які передбачено програмою практики.

Зміна бази практики можлива лише з поважних причин і лише до початку стажистської практики.

Методичне керівництво практики здійснює відділення післядипломної освіти, центр освітнього менеджменту та відповідні кафедри університету. Перед відбуттям на практику проводиться настановча конференція, на якій магістрантів ознайомлюють з програмою стажистської практики, порядком її проходження, вимогами до складання звіту про проходження стажування та іншими організаційними питаннями.

Центр освітнього менеджменту забезпечує магістрантів і керівників практики програмою практики.

Перед початком практики магістранти одержують на кафедрі направлення, програму практики та інформацію щодо оформлення документації практики.

Безпосередньо перед початком практики магістрант повинен пройти інструктаж з техніки безпеки.

У процесі стажування магістранти магістранти повинні закріпити знання з освітнього менеджменту та маркетингу, психології управління та впровадження комп'ютерних технологій в управлінську діяльність. За час проходження стажування магістрант повинен апробувати себе в усіх формах роботи керівника навчально-виховного закладу.

Під час проходження стажування магістрант повинен виконати такі практичні роботи: скласти індивідуальний плану роботи, опрацювати нормативно-правові документи, які регулюють діяльність навчально-виховного закладу, вести щоденник стажування з фіксуванням та аналізом усіх видів управлінської діяльності керівника закладу, вивчити систему роботи керівника навчально-виховного закладу, виконати практичне завдання керівника закладу (зразок наказу керівника, розпорядження тощо), вивчити вимоги до оформлення документації освітнього закладу, підготувати план роботи керівника закладу.

В ході стажування магістранти також виконують індивідуальні завдання, а саме, проведення опитування, анкетування серед працівників закладу з метою удосконалення стилю керівництва, аналіз та узагальнення стажистської практики з метою підготовки додатків до магістерської роботи. По закінченню практики магістранти здають звітну документацію та підводять підсумки практики.

Згідно з навчальним планом, магістранти зі спеціальності “Управління навчальним закладом” пишуть магістерські роботи, де обов’язковим розділом є практична частина. У цій частині розглядаються приклади, взяті магістрантами під час проходження ними стажистської практики.

Важливим елементом у написанні магістерської роботи є вибір проблеми дослідження і його теми. Слід пам’ятати, що від правильного обрання теми та складеного плану залежить якість виконання роботи.

Тематика магістерських робіт розробляється центром освітнього менеджменту, і студенти самі вибирають із списку, що є в центрі, ту чи іншу тему. Але вони і самі можуть запропонувати тему роботи, виходячи з її актуальності, відповідності фахові, зі своїх наукових інтересів та сучасного стану розвитку наукових досліджень, визначальних для обраної проблеми. Тема магістерської роботи залежить від педагогічного досвіду управлінця, від системи освіти, в якій працює магістрант (дошкільна освіта, початкова ланка, керівник школи і т. ін.

Після вибору теми магістрант звертається до свого наукового керівника за порадою. Дуже важливо, коли він сам перед тим спробує розробити план своєї теми, добре обміркує і чітко уявить собі хід її виконання, враховуючи здібності магістранта, його підготовленість до виконання даної роботи, а отже, зробити правильні висновки про те, яку надати йому допомогу саме там, де вона найбільш необхідна

Перед сучасною школою стоїть безліч завдань, пов’язаних з вихованням учня як особистості, творити в умовах становлення та розвитку незалежної України. Отож, необхідно надати кожному учню можливості для життєвого вибору, навчити його рухатись у просторі ідей, образів; допомогти виробити цілісний погляд на світ, сформувати повноцінного громадянина держави.

“Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання ви-

соких моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями”¹.

Не менш важливою для школи є проблема добору та виховання педагогічних кадрів, яким доводиться виконувати поставлені завдання. Але найбільша відповідальність за виховання майбутнього свідомого громадянина і патріота покладається на керівників навчальних закладів. Від їхньої компетенції, вміння помічати, підтримувати і розвивати творчу ініціативу і новаторство, стимулювати активність педагогічного та учнівського колективів, володіння високою культурою спілкування та мудрого керівництва залежить успішна реалізація задумів і досягнення поставленої мети.

Автор магістерської роботи повинен отримати на неї письмовий відгук наукового керівника та рецензію від провідного спеціаліста даної чи іншої кафедри.

Відгук наукового керівника магістерської роботи пишеться в довільній формі. У ньому відзначають: рівень підготовки магістранта до виконання професійних функцій управлінця; ступінь самостійності у виконанні роботи; новизну поставлених питань та оригінальність їх вирішення; вміння використовувати літературу; ступінь оволодіння методами дослідження; повноту і якість розробки теми; логічність, послідовність, аргументованість, літературну грамотність викладання матеріалу; відповідність вимогам державного стандарту; можливість практичного застосування магістерської роботи або окремих її частин.

Отже, відповідно до положень Болонської конвенції, система навчання в магістратурі повинна дати ґрунтовні знання, закласти основи самовдосконалення майбутнього спеціаліста. Специфіка навчання у магістратурі полягає перш за все в тому, що вона вимагає продуманої організації самостійної роботи магістрантів, яка б забезпечувала успішне оволодіння не тільки програмовим матеріалом, але й практичними навичками.

Стаття надійшла до редакції 21.07.2008

**Татьяна БИЛОБРОВКО,
Любовь БОРИСОВА,
Валентина ПАНЧЕНКО**

Организация стажистской практики будущих руководителей учреждений образования в контексте требований Болонской конвенции

Резюме

Авторы статьи раскрывают проблемы подготовки, заданий, организации, ход стажистской практики магистров отделения последипломного образования Переяслов-Хмельницкого государственного педагогического университета имени Г.С. Сковороды в свете требований Болонской конвенции. Так как целью совре-

¹ Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті, нариси. – К.: Знання України, 2004. - 804 с.

менного образования есть всестороннее развитие личности и наивысшей ценности общества, развитие её умственных и физических способностей, а сегодняшнее требование – это специалист со знанием своей профессии, эрудированный, коммуникабельный. Авторы рассматривают организацию стажистской практики будущих руководителей отделений образования для магистров по специальности «Управление учебным заведением»

**Taiiyana BILOBROVKO,
Luybov BORYSOVA
Valentina PANCHENKO**

The probation organization practice of the future heads of the educational institutions in the context of the Bologna convention

Summary

The problems of the post-graduate magisters training, objectives, organizing the probation practice in the G. Skovoroda Pereyaslav-Chmelnitskiy State Pedagogical University are considered by the authors. The probation practice organization of the future heads of the educational institutions are reviewed in the paper as a personality's thorough development of his/her intellectual and physical is a basic object of the modern education. It has been stressed in the article that the educationalist the broad professional is in great demand nowadays.